

פרשת פקודי, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

האם המשכן נבנה בפקודה?

להטיות השורש פ.ק.ד לפחות ארבע אפשרויות פירוש מן התנ"ך:

א. ספירה ומניה - אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל-פְּקוּדֵי הַמִּחַנֹּת לְצַבָּאתָם שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים : (במדבר ב, לב)

ב. הוראה ופקודה - לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבִי פִקְדוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶל אֲרָצוֹ, כַּאֲשֶׁר פִּקְדַתִּי אֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר : (ירמיהו ג, נח)

ג. לשון גאולה - וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מָת וְאֱלֹהִים פָּקְדוּ אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיְצַקֵּב : (בראשית נ, כד)

ד. לשון קירבה אל האשה - וַיִּדְעַתְּ כִּי-שָׁלוֹם אֶהְיֶה וּפְקֻדַתְךָ נִיחָה וְלֹא תִחַטָּא : (איוב ה, כד)

כיצד נבאר על פי זה את הפסוק הפותח בפרשתנו: אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הַעֲדַת אֲשֶׁר פִּקְדוֹ עַל-פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בְּן-אֶהֲרֹן הַכֹּהֵן:

באופן טבעי, ובהתבסס על הקונטקסט נראה לפרש כאפשרות א, וכדעת רש"י על אתר: "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן, לכסף ולזהב ולנחושת, ונמנו כל כליו לכל עבודתו". רש"י הירש דוחה אפשרות זו משני טעמים: "... פירוש זה מעלה קשיים שלא קל ליישבם, שכן אם מדובר בחשבון ובפירוט - הרי שהם לוקים בחסר". וכן: "פקד' במשמעות חשבון - כמות של חומר - אין לו אח במקרא. הוא בא בכל מקום רק במשמעות של מיפקד - אנשים, ולעולם אינו רחוק ממושג - היסוד: חשב".

בשל קושי זה, הוא מצע אנאלוגיה פרשנית מביטוי דומה "פקודי העדה". שם המשמעות הינה, כל אלה הנחשבים וכוללים במושג 'העדה'. בדומה לכך, נאמר אצלנו שהם כל הדברים העולים במחשבה לגבי המושג 'משכן'. "... ובכך הוא מאשר שכולם חשובים במהותם בשביל המשכן ודבר מהם אינו טפל לגבי התכלית הכוללת של המשכן בתור משכן העדת".

האם יש מכנה משותף חבוי לארבעת הפרשנויות הללו? **מניה ופקודה** (אפ' א, ב) הם ביטויים אונטולוגיים המתארים את הדרכים ליצירת ה'קבוצה'. הפוקד, פוקד עליהם, סופר אותם, והופכם לקבוצה בעלת מאפיינים ייחודיים. **גאולה וקירבה** (אפ' ג, ד) הם מונחים יותר רוחניים המבטאים מבחינה אפיסטמולוגית את היחס לקבוצה שנוצרה או את התכלית שלשמה נוצרה הקבוצה.

התורה עורכת מפקד של כל התרומות והחלקים של המשכן, היא אוספת את הפרטים כדי לקבל את התמונה השלמה. אין מדובר רק על חיבור החומרים והכמויות אלא גם ובעיקר של האנשים. משהו מעין 'אז מה היה לנו'. כל הפרטים ומכל הסוגים מתכללים לכללות אחת הומוגנית הנושאת אופי של קדושה.

הפקידה והגאולה של הפרט ושל 'כנסת ישראל' הם המטרה הנעלה שלשמה נוצר המשכן והתכלל לשלמות אחת. הרשימות הכפולות והמפורטות של כלי המשכן (תרומה, תצוה, ויקהל) נועדו כדי לתאר את שתי המטרות. אי אפשר לרשימה זו בלי זו. רשימה אחת נועדה לתאר את מרכיבי היש' ושניה לחבר אותם.

המילה פְּקוּדֵי לפי הצעתי זו כוללת את כל הפרשנויות לעיל. אֲשֶׁר פִּקְדוֹ עַל-פִּי מֹשֶׁה, פירושו כי האיש משה הוא האחראי באמצעות הלוויים ואיתמר הכהן ליצוק לתוך המשכן את כל המשמעויות הנגזרות מארבעת ההטיות של השורש פ.ק.ד. ולא בכדי.

שני בתי המקדש שחרבו לא הגיעו לרמתו ושלמותו של אוהל המשכן הפשוט. רק במשכן התגלתה השכינה לעין כל באמצעות ענני הכבוד, הוא לא נפל בידי אויבים, לא חרב ולא הושמד, וכל כולו נוצר מן ההתמסרות וההתנדבות המוחלטת של האומה.

מנקודת מבט זו, מצוות הקמת המשכן הינה גם לדורות. המצווה היא מצווה לאומית, וככזו, היא צריכה לאפשר לכל אחד ואחת את ההשתתפות בכל דרך בבניית המקדש בב"א. **אֱלֹהֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הָעֵדוּת-** סך התשומות החומריות והאנושיות המשתתפים ביצירה צריכים להוות עדות להיותנו אומה אחת שמטרתה להשכין את שם ד' בעולם.

להערות: hazutg@gmail.com